

Turvalliset oppimisympäristöt ja osallisuus 3 op

Timo Hintikka, Lehtori, KM, VO, Jyväskylän ammattikorkeakoulu

Kaisu Peltoperä, KT, VO, tutkijatohtori, JYU

Turvalliset oppimisympäristöt ja osallisuus 3 op

Hyvät käytännöt - koonti

Sisällöt:

- Koulutusosion kuvaus
- Koulutuksen tuotokset
- Koulutuksen vaikuttavuus työyhteisöön
- Ennakkotehtävä - Lapsihavainnointi kysymykset
- Lapsen turvallisuutta ja osallisuutta tukeva oppimisympäristö vuorohoidossa - yhteenvetoa 1. webinaarista ennakkotehtävän ja ryhmäkeskusteluiden pohjalta
- Hyviä käytänteitä etsimässä – osallisuus, yhteenvetoa 2. webinaarin ryhmäkeskusteluista
- Koontia kehittämistehtävistä

Hyvät käytännöt koonti on tehty koulutukseen osallistujien oppimistehtävistä ja webinaarissa käydyistä keskusteluista. Yhteenvedon koonti - Timo Hintikka ja Kaisu Peltoperä 5.12.2023

Turvalliset oppimisympäristöt ja osallisuus 3 op

Koulutusosion kuvaus:

Koulutus oli toinen osio Yhdenvertaisen oppimisen tukeminen vuorohoidossa - koulutushanketta. Koulutuksen tavoitteena oli vahvistaa henkilöstön osaamista vuorohoidossa erityisesti turvalliseen, kehitystä ja oppimista tukevaan oppimisympäristöön liittyen. Koulutuksen aikana pyrittiin tuottamaan uusia toimintatapoja ja jakamaan hyviä käytänteitä lasten osallisuus ja yksilölliset oppimispolut huomioiden. Koulutuksen sisältöinä olivat turvallisten pedagogisen, sosiaalisten, psyykkisten sekä fyysisten oppimisympäristöjen moninaisuuden huomiointi ja kehittäminen vuorohoidossa. Lisäksi vahvistettiin osaamista liittyen digitaalisiin oppimisympäristöihin, sekä erilaisia menetelmiä ja toimintamalleja, joilla tuettiin lasten osallisuutta ja yksilöllisiä oppimispolkuja.

Koulutuksessa oli kaksi webinaaripäivää. Koulutukseen sisältyi 1. webinaariin ennakotehtävänä lapsihavainnointitehtävä ja 2. webinaariin mennessä omassa työyhteisössä toteutettava pienimuotoinen työyhteisöä aktivoiva pedagogisiin käytäntöihin liittyvä kehittämistehtävä. Lisäksi koulutukseen kuului verkko-oppimista lasten osallisuudesta ja oppimisympäristöistä vuorohoidossa. Webinaarit sisälsivät kouluttajien alustuksia koulutuksen teemoista, pienryhmäkeskusteluja sekä ennako- ja kehittämistehtävien esittelyjä.

Turvalliset oppimisympäristöt ja osallisuus 3 op

Koulutuksen tuotokset

- Kurssin tuotokset koostuivat kouluttajien materiaaleista verkkoympäristössä, webinaaripäivien aikana yhdessä tuotetuista materiaaleista sekä osallistujien kehittämistehtävistä. Verkkomateriaali rakentui dokumenteista, johdantovideoista, tukimateriaalista ja osallistujien tuottamasta materiaalista, jotka olivat koulutukseen liittyviä tehtäviä ja webinaareissa yhteistoiminnallisesti tehtyjä yhteenvetoja koulutuksen teemoista.
- Ennakkotehtävänä 1. webinaarin osallistujille oli lapsihavainnointitehtävä, jonka ohjeistus oli: Valitse ryhmästäne lapsi, jolla on mielellään epätyypillinen varhaiskasvatusaika. Havainnoi lasta hoitovuoron ajan tai pidemmältä ajalta, ja tee näkyväksi ajankohtia ja arjen tilanteita, joissa lapsen hyvinvointi ja oppiminen toteutuu tai näyttää haastavalta. Toiseen webinaariin osallistujat tekivät kehittämistehtävän pedagogisista käytänteistä. Kehittämistehtävä toteutettiin työyhteisössä tiimi- vuorohoitoryhmä- tai koko päiväkotitasolla. Kehittämistehtävän tehtävänanto oli: Pohtikaa omassa työyhteisössänne, miten teillä toteutetaan pedagogiikkaa vuorohoidossa niin, että jokaisen lapsen yhdenvertainen oikeus pedagogiseen varhaiskasvatukseen toteutuu. Kehittämistehtävässä lähdette kokeilemaan pedagogista käytäntöä tai käytänteitä, jotka tukevat lasten osallisuuden ja turvallisen oppimisympäristön rakentamista vuorohoidon arjessa.

Turvalliset oppimisympäristöt ja osallisuus 3 op

Koulutuksen vaikuttavuus työyhteisöön

- Koulutukseen sisältyi omaa työyhteisöä aktivoiva kehittämistehtävä, joilla saatiin työyhteisö mukaan kehittämistyöhön. Osallistujat toivat webinaarissa esiin, miten ovat työstäneet kehittämistehtävää työyhteisössään ja/tai omassa tiimissä.
- Webinaareissa koottiin hyviä käytäntöjä opintojakson aihepiireistä, jotka jaettiin osallistujille hyödynnettäviksi omassa työyhteisöissään.

Ennakkotehtävä - Lapsihavainnointi kysymykset

Osallistujat pohtivat seuraavia kysymyksiä havainnoidessaan lasta:

Miten lapsen osallisuus ja kuulumisen tunne mahdollistui päivän eri tilanteissa?

Miltä sosiaalinen, psyykinen ja fyysinen oppimisympäristö näyttäytyy näissä tilanteissa?

Miten lapsen turvallisuus ja hyvinvointi mahdollistuivat päivän eri tilanteissa?

Miten lapsen yksilöllinen vireystila otettiin huomioon?

Miten lapsen mahdollisesti moninaiset hoitopaikat (esim. ryhmän vaihto) ja/tai – ajat näyttäytyivät?

Miten työntekijöiden ja toisten lasten mahdollinen vaihtuvuus näyttäytyi vuorovaikutuksessa lapsen kanssa?

Mitä havainnointi opetti minulle vuorohoidon oppimisympäristöistä osallisuuden mahdollistajana?

jamk

Lapsen turvallisuutta ja osallisuutta tukeva oppimisympäristö vuorohoidossa - yhteenvetoa 1. webinaarista ennakkotehtävän ja ryhmäkeskusteluiden pohjalta

- Lapsen vastaanotto ja huomiointi hoitoon tullessa eri aikoina
- Lapsen integroiminen kulloiseen toimintaan eri aikoina
- Lapsen tukeminen vertaissuhteissa ja leikeissä
- Lapsen oppimisen mahdollistaminen ja vireystilan, yksilöllisyyden sekä tarpeiden huomiointi
- Tutun ja turvallisen varhaiskasvattajan/varhaiskasvattajien läsnäolo ja saatavuus
- Lapsen kuulumisten ja lapseen liittyvien ajantasaisten tietojen siirtyminen työntekijöillä
- Erilaisten siirtymien ennakointi ja jatkuvuuden turvaaminen lapsen hoitopäivässä
- Lapsen oma ryhmä ja siinä pysyvyys – ”kotipesä”, oma kaappi, paikka, kuvat, vuorokausikello jne.
- Iltojen ja öiden huomiointi – lapselle herkät hoitoajat

Hyviä käytänteitä etsimässä – osallisuus, yhteenvetoa 2. webinaarin ryhmäkeskusteluista

1. Lapsen tulo vuorohoitoon ja toimintaan liittyminen eri aikoina

Miten lapsi saadaan liitettyä osalliseksi ryhmään tulotilanteissa vuorokaudenajasta riippumatta?

Lämmin vastaanotto, yksilöllinen huomiointi

Otetaan huomioon mihin aikaan lapsia on tulossa ja ennakoidaan ja suunnitellaan ryhmään liittyminen. Esim. ulos lähtö

Toivoa vanhemmilta, että tulee vähän ennen toiminnan alkua. Esim. ei suoraan nukkarisiin.

Millaisia keinoja on käytössä, joiden avulla lapsi ja vanhemmat tietävät mihin tilanteeseen lapsi saapuu päiväkotiin tullessaan?

-Kuvallinen päiväohjelma huoltajille, josta voi ennen hoitoon tuloa tarkistaa mikä toiminta on menossa silloin kun tulee hoitoon

Miten lapset hahmottavat tilanteen johon saapuvat kesken päivän? Miten helpottaa saapumista?

-Perheen kotona ja päiväkodissa oleva kuvallinen päiväjärjestys.

- Aikuisen lämmin vastaanotto, keskittyminen ja tuki tulotilanteissa

Mistä lapsi tietää ketä aikuisia / lapsia on paikalla? "Kuka on mun kaa iltaa?"

Vuorokausikello, josta näkyy aikuisten kuvat milloin kukakin paikalla.

Hyviä käytänteitä etsimässä – osallisuus, yhteenvetoa 2. webinaarin ryhmäkeskusteluistaryhmäkeskusteluista

2. Lapsen yksinäisyyden ehkäiseminen ja vertaissuhteiden tukeminen

Kuinka varmistaa lapsen tietoisuus illan kavereista ja aikuisista?

Miten aikuinen toimii jotta lapsi ei jää yksin ja löytää leikkikavereita?

Kuinka saada tietoa lasten kaverisuhteista ja jakaa tietoa kasvattajien kesken? Havainnointi?

Miten ryhmäyttää vuorohoidossa kun on muuttuva ryhmä?

Miten tukea hiljaista lasta, jonka tietty paras kaveri puuttuu?

Aikuisten / lasten kuvat eteisessä.

Aikuinen magneettina. Alkaa toiminnan lapsen kanssa ja helposti muita liittyy.

Yhteinen sak aika mahdollistaa tiedonsiirron

Aikuisen aktiivinen mukanaolo ja rooli tukemassa leikissä pysymistä ja jakoa.

Leikkitaulun avulla

<https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/pedagoginen-dokumen-tointi> Hyvät käytännöt - mm. Sosiogrammi, tuumaustauot

Lomake / Lähtis tiedonsiirtoon lasten päivästä ryhmien välillä, joiden perusteella esim. iltavuorolaisen helpompi kertoa päivästä

Painottaa ryhmäyttäviä leikkejä ja tekemistä. Yhteisöllisyyden tukemista.

Aikuisen sensitiivinen työote.

Koontia kehittämistehtävistä

Iltapäivien pedagogiikka

- Halusimme iltapäiviin struktuuria ja pysyvyyttä sekä taata iltahoidossa oleville lapsille saman toiminnan kuin aamupäivällä. Kun ryhmässä on paljon työntekijöitä, täytyy kaikilla olla samat käytänteet, jotta lapset tietävät, mitä tapahtuu ja miten toimitaan milloinkin. Ensiksi havaittiin, että iltapäivien kulkuun tarvittaisiin erilaista struktuuria. Puhuimme ja pohdimme asiaa tiimissä. Sen pohjalta teimme konkreettisia muutoksia esim. otimme käyttöön leikki-aulun ja pyrimme siihen, että iltapäivissä on myös ohjattu toiminta iltahoidossa oleville lapsille.

Teemaboksi

- Aloin suunnitella vuorohoitoon teemaboksi-käytäntöä ja loin vuosikellon eri vasun osa-alueet ja vuororyhmän oppimisympäristön sekä resurssit huomioiden. Teemaboksin ideana on tuoda valmiiksi suunniteltua / valmisteltua toimintaa vuorossa oleville työntekijöille ”käden ulottuville”. Vuororyhmässä on fyysisesti muovilaatikko, johon vaihdetaan viikoittain vaihtuvan teeman mukaan materiaaleja ja ohjeita suunnitelluille tuokioille.

Kuntoutuspalaverihin myös vuorohoidon työntekijöitä

- Aiemmin lasten kuntoutus ym. palaverihin on osallistunut vain ns. oman ryhmän kasvattajat, vaikka tosiasiasa lapsi voi viettää aikaa (iltoja ja viikonloppuja) ns. vuorohoitoryhmässä yhtä paljon tai enemmänkin kuin omassa kotiryhmässä. Kun kasvattajilla on riittävästi tietoa lapsesta ja tuen tarpeesta, aikuiset voivat ns. **leimata lapsen positiivisesti** (puhe, eleet, ilmeet, asenne). Tätä kautta lapsi saa positiivisen varauksen myös muiden lasten silmissä ja lapsen on helpompaa liittyä leikkiin ym. yhteiseen toimintaan.

Iltapäivien pedagogiikka

- Vuorohoitoryhmämme iltapäivien pedagogista toimintaa muutetaan entistä suunnitelmallisemmaksi ja toimivammaksi. Iltapäivisin lapsia on paikalla paljon ja sen vuoksi levottomuus kasvaa ilman suunnitelmallista pienryhmätoimintaa. Myös iltalapsille on iltapäivisin ohjattua pedagogista toimintaa ja kehittämistehtävän myötä myös muiden lasten ja aikuisten toiminnasta tulee suunnitelmallisempaa ja toimivampaa.

Vuorohoidon koritehtävät

- Vuorohoidon koritehtävät aamuihin, iltoihin ja viikonloppuihin. Huolehdin lapsille tehtävästä kyselystä, mitä he toivoisivat koreihin. Laitan projektin alkuun ja kun siitä saadaan toimiva osa arkea, huolehtii jokainen ryhmä sinne itse omat tarvikkeensa. Näin pedagogiikkaa saadaan myös aamuihin, iltoihin ja viikonloppuihin. Opettajat saavat SAK ajallaan suunnitella tarvittavat tehtävät koreihin. Hoitajat voivat ottaa vastuulleen esim. pelit, leikit ja askartelut.

jamk | Jyväskylän ammattikorkeakoulu
University of Applied Sciences